

שאינן בית דין מקדשין את החדש אלא ביום ולא בלילה [ראה ראש השנה כה ב.].⁽⁵⁸⁾

אמר אמרימר: מסתברא מילתא דרב, בחודש מלא,⁽⁵⁹⁾ שעושיין בחודש שאחריו שני ימים ראש חודש [ביום ל' של החודש היוצא, וביום א' של החודש הנכנס]. ואם שכח

בליל א' דראש חודש "יעלה ויבא", אינו חוזר, משום שיכול לאומרו בערבית של היום השני דראש חודש, שהוא ראש חודש גמור.⁽⁶⁰⁾

אבל באם החודש היוצא חפר, ואין בחודש הנכנס אלא יום ראש חודש אחד, אם שכח

שלא החל הדין. [אך גם לדעת הפוסקים בשכח "יעלה ויבא" בר"ה, יתכן שהוא הזכרה, ואינו מעצם התפלה, ואילו "המלך הקדוש" הוא ממשבע התפלה, ובחסרונו נחשב כלא התפלל, אך המרדכי סי' לג הושה ביניהם].

58. תוס' [ד"ה לפי] הביאו דעת רבינו נתן [ראה ב"י תכב] שרק בלילה הראשון אין מחזירין אותו, אבל בלילה השני חוזר, משום שכבר מקודש מיום שלפניו, ודחו דבריהם, וכן פסק הרמב"ם [תפלה י יא] שבב' הימים אינו חוזר. וביאר הפני יהושע שטעמם הוא, משום שהיום השני אינו אלא משום ספיקא דיומא, ואם נחלק ביניהם יזולו בו. ובמשנה ברורה [תכב ג] כתב שהספק גורם שממה נפשך לא יחזור, כי אם הראשון קדוש, השני הוא חול, ואין צריך כלל לומר יעלה ויבא, ואם השני קודש, הרי עדיין לא נתקדש החודש ביום שלפניו.

אך הרמב"ם [קדוש החדש ח ד] כתב, שהטעם שעושים בחודש מלא גם את היום הל' לראש חודש, הוא משום שמקצתו ראש חודש, [כלומר, שהמולד נראה באמצעו, שכל כ"ט יום ומחצה מתחדשת הלבנה, וראה שקל הקדש], ומשמע שבזמננו אינו משום ספיקא דיומא. ובאור שמח [תפלה י יא] ואבני נזר [שי] כתבו שאין מחזירין אותו, כי גם ב"ד של מעלה אין מקדשין אותו אלא בבוקר [כמבואר בתוס' סנהדרין י ב, וראה הערה הבאה].

59. בתוס' רא"ש הקשה לדעת רש"י [סנהדרין י

ב] שאם לא נראה החודש בזמנו, אין בית דין מקדשין אותו, כי כבר קדשוהו שמים מאתמול, הרי בלילה השני צריך לחזור אף ש"אין מקדשין את החודש בלילה", כי מאליו הוא קדוש. וכתב שכיון שאין ראוי לקדש את החדש בלילה, הלכך אין מחזירין אפילו בליל שלשים ואחד, ומדברי הגר"א בסמוך משמע דהיינו שההזכרה אינה תלויה ביום המקודש בפועל, אלא אם ראוי לקדש בו.

אך במשנת יעבץ [או"ח א ו] ביאר שגם לרש"י חלות הקידוש לא חלה עד הבוקר, ולפיכך ההזכרה בערבית אינה מעצם תפלת ר"ח, אלא הוספה בפני עצמה, ולכן אינו חוזר [ועיי"ש ב ב שמפני כך יכול לומר יעלה ויבא גם מבעוד יום אף שאין תוספת לר"ח, כי אין ההזכרה מדיני תפלת ר"ח, ואינה תלויה ביום].

60. כך פירש רש"י, וראה דבריו בפסחים [עז א ד"ה קרא] שיום ל' נקרא "מועד", והיינו שאין בו קדושת ר"ח כיום ב' שהוא עיקרו. והגר"א תמה, אם כן למה דוקא בערבית אינו חוזר. והביא שהגאונים גרסו להיפך: "מסתברא מילתא דרב בחודש חסר" כי בזמן שהיו מקדשין על פי הראיה, עדיין לא ידעו בליל ראש חודש אם יבואו עדים למחר ויתקדש החדש, או לא. נמצא שמעולם לא אמרו "יעלה ויבא" בליל ראש חודש שחל ביום ל', אבל אם לא באו עדים ביום ל', ודאי אמרו "יעלה ויבא" בליל ל"א, שהרי ידעו בודאי שלמחר יתקדש החודש [וראה גירסת ופירוש הריטב"א].